

I »Løvetandsfnug« (1918) læser vi i »Jord og Sjæl«, forelæsning over moderne lyrik: »Ja, endog den flagrende Erotik dømtes til at vige, skønt den vendte sig om i Døren med mange Hjertesuk: De Jordbær, som jeg lod staa – brænder mig endnu i Sjælen« (p. 132)¹³. Digteren har husket sig selv godt. Linierne lyder som et anslag til et digt der aldrig blev skrevet færdigt.

1. Se forordet til anden udgave af »Unge Bander« 1912 p. VI og Ernst Frandsen I p. 50. – 2. »Højsang« omtales og citeres af Helge Toldberg p. 65. – 3. Citeres hos Ernst Frandsen I p. 92. – 4. Se Ernst Frandsen I p. 71 ff. med noter p. 221. – 5. Begge Sophus Claussens versioner anføres med henvisning til Ernst Frandsen i »Ordbog over det danske sprog« under *velin* XXVI (1952), 998. Ejendommeligt nok omtaler Ernst Frandsen ikke »Anadyomene«s tilknytning til Højsangen! – 6. Se Ernst Frandsen I p. 112. – 7. Ordet *øjerand* hører ikke til sprogets almindelige. »Ordbog over det danske sprog« citerer det fra J. P. Jacobsen og henviser til Holger Drachmann i »Brav Karl« (1897) p. 79 (XXVII (1954), 1560). Burde Holger Drachmanns kendte digt »Vor Moders Saga« ikke være citeret? – 8. Se Carl von Kraus »Walther von der Vogelweide. Untersuchungen« (1935) p. 132 f. og Karl Helm »Tandaradai« (i »Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur« 77, Tübingen 1955 p. 252 f. (her diskussion af »ordet«s betydning og skansion, med henvisninger). Jeg skylder professor Günther Jungbluth tak for henvisningen til Karl Helms lille artikel. Julius Wiegand omtaler *Tandaradei* i »Zur lyrischen Kunst Walthers, Klopstocks und Goethes« (1956): enten er det en efterligning af nattergalens sang eller udtryk for »jodlerhafter Übermut« (p. 31). – 9. Se også Thøger Larsen »Fra fremmede Tungemål« (1948) p. 197 f. Oversættelsen her er taget fra »Dagene« (1905). Det er specielt i første strofe Thøger Larsen har foretaget en række ændringer. Olaf Hansen anfører i sin kommentar til Thøger Larsens digt »Walther von der Vogelweide« (i digtsamlingen »Det Fjerne« 1907) i »Nyere dansk Lyrik« (1921), udgivet af Dansk lærerforening, første strofe af Flødelius' oversættelse af »Unter der Linden« (p. 123); men mærkeligt nok omtaler han ikke Thøger Larsens egen oversættelse i »Dagene« 1905 og den lidt ændrede i »Jord« 1916! – 10. Diglet »Tandaradei« omtales Ernst Frandsen II p. 176 med citater (bl. a. citeres slutningsversene). – 11. Olaf Hansen citerer Harald Nielsens karakteristik af Sophus Claussen i »Nyere dansk Lyrik« p. 112. – 12. Andet oplag 1929 p. 60. – 13. Se også »Jord og Sjæl. Erindringer. Noveller og litterær Journalistik« (1961), i udvalg ved Stig Krabbe Barfoed, p. 174. – *Red.s korrekturnote*: Walthers digt er ledemotiv i H. C. Andersens historie »Pebersvendens Nathue«, først trykt 1858. Hovedpersonen fløjtede »en Vise af Minnesangeren, Walther von der Vogelweide: »Under Linden ved Heden –.« Og især klang saa deilig i den: »Ud for Skoven, i den stille Dal, / Tandaradai! / Sang dertil en Nattergal!« Den Vise kom ham altid paa Tunge« etc. (Nye Eventyr og Historier, [1. Rk., 1. Saml.]).

JOHANNES V. JENSENS LETHAL ENDNU EN GANG

I »Danske Studier« 1959 har jeg omtalt Johannes V. Jensens brug af det ejendommelige ord *lethal* (p. 125 f.). Jeg anfører det fra skildringen »Kongelyset« fra 1933: den dybbllaa Cikoric, lethal i Farven som Asters (se mytesamlingen »Sælernes Ø« (1934) p. 103). Jeg prøver på at forklare

dette gådefulde sted ved hjælp af udtrykket »letheblaa Asters« i »Dansk Natur« fra 1909 (se »Tilskueren« 1909 andet halvbind p. 458, »Myter. Ny Samling« (1910) p. 3 og »Myter« II (1924) p. 45).

I artiklen »Frugttid« fra 1925, optrykt i »Aarets Højtider« (1925) skriver Johannes V. Jensen: »paa Blomstertorvet viser Efteraarets Blomster sig, Georginer, natblaa Asters¹, de duftløse prangende Blomster leder Tanken hen paa Kranse og Kirkegaard« (p. 64). Udtrykket *natblaa Asters* må forbindes med *letheblaa Asters*; den intime tilknytning ses af ordene »Kranse og Kirkegaard«. »Ordbog over det danske sprog« anfører *natblaa Asters* under *natblaa* (XIV (1933), 912).

Lethal (med *th*) tolkes som et adjektiv dannet af Johannes V. Jensen selv til *Lethe*, glemselens flod. Jeg afviser den mulighed at *lethal* skulle være det samme som *letal*, der betyder dødelig, dødbringende. Man kan ikke sige dødelig i farven. »Gyldendals fremmedordbog« ved Sven Brüel under medvirkning af A. Willer (1960) anfører *letal* (lat. *letalis*): dødelig, dødbringende (sml. lat. *letum* tilintetgørelse, død), *letalis* dødelig og *letalitet* dødelighed. Man kan ikke tale om en dødbringende farve!

Man bør vel ikke ganske afvise den mulighed at Johannes V. Jensen – der var meget dristig og stærk i sine associationer (jf. hans myter) – har forbundet de to ord med hinanden. Død og blå kan forbindes. »Ordbog over det danske sprog« citerer fra Goldschmidts »Blandede Skrifter« III (1859/60) p. 72: et blaalt, dødningagtigt Glimt (IV (1922), 33). Under dødelig citeres fra Oehlenschläger: (lampen) Brænder for den Dødes trætte Been / I en dødlighblaa, men hellig Lue (IV, 24 f.). Citatet er fra mindeditet over Vahl. Det fremgår ikke af ordbogens citat at adjektivet er brugt i et billede, det sigter til violer:

Smaa Viol! hulde Børn! som sødt,
Medens Foraarshimlen venlig lufter,
Under Græsset, svalt og luunt og blødt,
Staaer og seer saa fromt til Gud og dufter.
Samler Eder ved hans Hovedsteen,
Lampen liig, som under Gravens Bue
Brænder for den Dødes trætte Been
I en dødlighblaa men hellig Lue.

Ordbogen har to eksempler på *dødblå* fra Oehlenschläger: blågusten (som et lig), se II, 22. Fra Baggesens »Danske Værker« VII p. 393 citeres: Hun sad der, en Dødning, / Stum, blaalæbet og bleg (IV, 32). Det samme citat anføres under blålæbet (se sp. 750). Under blaa citeres fra Paludan-Müller »Poetiske Skrifter i Udvalg« (1901–02) II p. 69: Dog er Læben blaa, som død hun var (II, 744). Under *blåbleg* citeres fra Henrik Pontoppidans »Fortællinger« I (1899) p. 21: blaableg som et Lig (II, 746 f.).

Da jeg skrev min lille artikel om *lethal* var jeg ikke opmærksom på at Johannes V. Jensen har anvendt dette ord på en gådefuld måde i »Johannes Larsen og hans Billeder« (1920): »... lutter Halvtoner, lige fra

Købke og op til vor egen Tids Malere, de sidste maaske endda umærkeligere i Farven end de første. Et Topmaal er her naact af Hammershøi. Fraset en desværre usund, lethal Tilbøjelighed hos denne Maler er Retningen og Metoden jo rigtig. Hammershøis smaa iridiscerende Farver er Naturens egne« (p. 91). Det er let at se at ordet har noget at gøre med farver. Man kan ikke tale om en dødelig eller dødbringende tilbøjelighed hos en maler. Det er ikke ordet *lethal* vi har for os, i hvert fald ikke direkte. Karakteristisk for Vilhelm Hammershøi er jo lysegrå farver. Sidestillingen med usund siger os noget om ordets betydningsområde; men det er meget svært at give en nøjagtig oversættelse af »usund, lethal Tilbøjelighed«. En forbindelse med *Lethe* er der nu nok på en eller andet måde. Og med noget sygeligt også.

Ved en genlæsning af Johannes Jørgensens »Sommer« (1882) stødte jeg på et sted, som jeg ikke kan lade være med at anføre i denne sammenhæng. Oluf siger til Astrid: »Jeg misbrugte egentlig Ordet, sagde han saa, da jeg talte om Lotofager. Den Urt, som Homers Lotofager æder, er vokset paa Bredden af Lethe, mellem de underjordiske Enges dødningblege Asfodelos, og den skænker Glemsel, dyb som Døden. Den Lotos, hvorpaa jeg tænker, er ikke hvid, men blaa – blaa som denne Maanenat over os – blaa som den uendelige Længsel og det evige Savn« (p. 90). Har Johannes V. Jensens *letheblaa* noget at gøre med dette sted – eller er det blot et træf jeg har været ude for? Asfodelos hører til liliefamilien og har som oftest hvide blomster. Homer omtaler ofte i »Odysseen« hvordan sjælene tænkes at svæve over underverdenens enge med asfodelos. Lotofager betyder lotusspisere, det er navnet på et folk som Odysseus kom til på sin rejse.

OM NIS PETERSENS

»CAFÉ DET RÖDE HJERTE«.

FORSLAG TIL EN FORTOLKNING

Allerede titelen suggererer et milieu og en stemning: Beværtning, og hvad dertil hører. Billig tilfredsstillelse af hjertets lidenskaber. Sentimentalitet. Synd.

»Det røde Hjerte« er et ret ejendommeligt navn på en café. Man aner en betydningsmæssig dobbelthet. At der kan være tale om et menneskehjerte.

Den første del af digtet kan dog læses som en skildring af en virkelig café. To af gæsterne lægger man særlig mærke til: pastor Smerte med den søde lille løgner fröken Tröst på sit sköd. Pastoren er på gale veje. Men kan ikke netop den, som föler smerten over egen og andres syndighed, have tröst behov, og er knejpen ikke netop et sted, hvor man søger tröst mod andres og egen svigten? En bedragerisk tröst, hvad enten den er erotisk eller alkoholisk. Nis Petersen selv gjorde sine erfaringer.